

I. GRADJANSKO PRAVO

Obim ove knjižice suviše je skroman, da bismo mogli u njoj da otštampamo bilo samo najvažnije odredbe građanskog prava, koje ze tebe vače. Moramo da se ograničimo baš na neke slučajeve svakodnevnog života, osobito iz područja porodičkog prava, da ti pružimo bar neka uputstva. Kadgod ne umeš da se snadješ u gomili pravnih propisa, treba da tražiš savet usmeno. Obratiš se u prvom redu pravniku tvoje sopstvene narodnosti,*) a ako stvarno govorniš nemački dobro, onda i nemačkom advokatu. Istotako možeš da upitaš za savet i jednu od ustanova za pravno savetovanje.

Zakon od 25. IV. 1951 kaže, da strani izbeglica zadržava sva prava koja je stekao pre stupanja na snagu zakona, u koliko su ta prava bila stečena prema zakonima važećim u kraju, gde je pravni posao bio zaključen. Ako je n. pr. strani izbeglica zaključio brak pre 25. IV. 1951 u skladnosti sa zakonima važećim u zemlji, gde je brak bio sklopljen, onda takav brak i danas važi.

Opšti deo

1. Poslovna sposobnost

Naročitu važnost imaju odredbe o poslovnoj sposobnosti, jer možeš svršavati pravne poslove bez ograničenja samo onda, ako uživaš punu poslovnu sposobnost.

Puno poslovno sposoban si, pošto si dovršio 21. godinu starosti. Poslovna nesposobnost traje do dovršene 7. godine. Isto tako su poslovno nesposobna lica, koja su neizlečivo umno obolela, koja ne raspolažu slobodnom voljom kao i lica, nalazeća se pod starateljstvom radi umne poremećenosti. Štgod ova lica budu izjavila kao

*) Dr. Andrija Drušković, advokat, Düsseldorf, Moltkestraße 10. Tel. 44662.

svoju volju, bez važnosti je. Od svoje 7. do svoje 21. godine lice poslovno sposobno je samo u ograničenoj mjeri. Odluke ovih lica redovno važe samo onda, ako su date odobrenjem zakonog zastupnika (n. pr. oca ili staraoca). Ako imaš n. pr. 18 godina, pa hoćeš da kupiš točak, mora da je sa tim poslom sporazuman tvoj zakoniti zastupnik, ili bar da ga naknadno odobri. I ona lica su ograničena u pogledu svoje poslovne sposobnosti, koja su bila stavljena pod stalno ili privremeno starateljstvo radi pijanstva ili raspikučstva.

Pod naročitim okolnostima može starateljski sud da proglašuje punoletnim lica koja su dovršila 18. godinu starosti.

2. Obligaciono pravo

Na tom pravnom području hoćemo da ti skrenemo pažnju na poslove kupovine na otplatu. Uopšte treba da znaš da moraš biti naročito oprezan ako kupuješ od takozvanih „letećih trgovaca“. Vrlo često je roba, koju prodaju, rdjavog kvaliteta. Kupac primeti tek suviše kasno da je primio za dobar novac rdjavu robu. Uputno je, da ne sklapaš poslove na otplatu sa trgovcima ove vrste pa ni sa drugima. Takvi poslovi su nepovoljni za tebe već zbog toga, pošto moraš da platiš višu cenu no što bi je platio, da kupuješ za gotovo. Mnogo bolje ti je, da štediš, dok imaš gotove pare za neku nabavku.

Ako si pak već zaključio posao na otplatu, treba da imaš na umu sledeće:

Ako je trgovac kod takvog posla zadržao sebi pravo na otstup i ako kasnije otstupi od prodaje, onda mora da ti vrati novac, koji si do tada isplatio, ali ti si mu obavezan, da mu nadoknadiš kvar na robi kao i njezinu upotrebu.

Uslov, da dodje celome zaostatku rok plaćanja, ako si propustio neki obrok, važi samo onda, ako si propustio potpuno ili delimično najmanje dva obroka i ako iznos dug najmanje deseti deo celokupne cene.

3. Porodično pravo u vezi sa odredbama o ličnom stanju

Od naročite važnosti su za tebe odredbe o porodičnom pravu.

a) Sklapanje braka

Ako želiš da stupiš u brak, možeš to činiti samo putem venčanja kod „Standesamta“. U tom slučaju trebaš prvo da moliš za oglašenje. Ti treba da skreneš činovniku Standesamta pažnju na to, da si strani izbeglica i da se pozivaš na zakon br. 23 S. V. K. i na službeno uputstvo za matičare § 404 od 10. 5. 1952. Time si oslobođen podnošenja uverenja o bezbračnosti.

Razume se, da možeš da se venčaš samo, ako si samac ili ako je tvoj bračni drug mrtav, ili ako je tvoj pret-hodni brak sudskim putem razveden. Ne mogu medju-sobno da stupaju u brak krvni srodnici u pravoj liniji (n. pr. otac i kćer, i braća i sestre), bez obzira na to, da li se osniva srodstvo na bračnoj ili vanbračnoj osnovi. Zabranjen je brak takodjer izmedju tazbenika prave linije pa i u slučaju, ako je brak na kojim se tazbina osnivala, bio poništen. Tazbina postoji izmedju jednog bračnog druga i krvnih srodnika drugog bez obzira na to, da li se ta srodnost osniva na bračnoj ili vanbračnoj osnovi. Ne smeš se dakle venčati sa taštom svoje pokojne žene. Sud sme pak da oslobodi od te zabrane.

Zabranjen je brak izmedju posvojenog deteta i njegove dece s jedne strane, i posvojitelja s druge strane. Sva objašnjenja u tom pogledu može da ti da činovnik suda opštine u kojoj stanuješ.

b) Ništavost braka

Brak koji nije bio sklopljen pred činovnikom „Standes-amta“, ne važi. Brak sklopljen samo u crkvi, ne važi. Venčanje u crkvi može da se obavi, ali tek posle venčanja u „Standesamtu.“

Ne važi brak, ako jedan od supružnika za vreme venčanja nije imao pravne sposobnosti, ako se nalazio u stanju nesvesnosti ili je bio duševno poremećen.

Isto tako ne važi brak, koji je bio zaključen isključivo ili sa ciljem, da žena dodje do muževljevog imena, a da ne postoji namera, da se stvarno stupi u bračnu zajednicu. Nevažeći je takodjer dupli brak i brak između bliskih srodnika i tazbenika. Ako živiš dakle već u braku i venčaš pored toga drugu ženu, ovaj drugi brak nevažeći je, a osim toga počinio si krivično delo.

Ne važi ni brak, koji je sklopljen između supružnika, koji je bio razveden zbog brakolomstva, i brakolomnika, osim, ako je taj brak bio sklopljen naročitim odobrenjem. U svim slučajevima, u kojim je brak nevažeći iz gornjih razloga, on još postoji, dok se ne proglašuje nevažećim sudskom presudom. Ako misliš da tvoj brak ne važi, treba da se obratiš advokatu, da on podnese sudu tužbu radi ništavosti braka.

Iako je sud brak proglašio ništavim, smatraju se deca, proizašla iz toga braka, bračnom decom.

c) Poništaj braka

Ima brakova, koji nisu od sveg početka nevažeći, ali koji mogu kasnije da se nište.

Jedan od supružnika može tražiti da se brak poništi, ako je drugi supružnik bio maloletan za vreme sklapanja braka, a nije imao odobrenje od svog zakonog zastupnika za ulazak u brak.

Možeš da se obratiš staralačkom sudu, ako zakoni zastupnik bez važnih razloga odbija, da da svoju dozvolu. Može da se traži poništaj braka onda, ako je jedan od supružnika bio u zabludi u pogledu ličnih osobina drugog supružnika, i to takvih osobina, zbog kojih ne bi bio pristupio venčanju, da je za njih znao.

Može, da se traži poništaj braka i onda, ako je jedan od supružnika sklopio brak, pošto je bio zlonamerno zaveden u zabludu o okolnostima, koje bi ga bile zadržale od venčanja, da je za njih znao i da je pravilno ocenio značaj braka. Obmanjivanje o imućnim prilikama nedovoljno je.

Poništaj braka može da se traži i onda, ako je jedan od supružnika ušao u brak pod protivzakonom pretnjom. Tužbu za poništaj braka mora da se podnosi kod Zemaljskog suda preko advokata. Tek onda je brak poništen, kad o tome postoji izvršna presuda.

d) Razvod braka

Brak može da se razvodi u protivnosti sa proglašenjem nevažnosti i ništavosti braka, o kojima smo do sada govorili, ako su razlozi za razvod nastupili p o s l e venčanja. Razlozi ovi su:

- aa) brakolomstvo bračnog druga
- bb) drugi teški bračni prestupci (n. pr. intimni odnosi do drugih žena, bez da je došlo do brakolomstva).
- cc) umna bolest
- dd) umna poremećenost
- ee) zarazne i gadljive bolesti
- ff) prekid bračne zajednice za vreme od poslednje tri godine; u tom slučaju traži se, da je bračna zajednica iz temelja poremećena do te mere, da ne može opet da se vaspostavi u toj meri, da bi opet odgovarala pravom smislu braka.

Ako snosi bračni drug, koji traži razvod, odgovornost za poremećaj braka u potpunosti ili većim delom, može drugi bračni drug da se protivi razvodu. On pak nema pravo da se protivi, ako su se obadva bračna drugova ponašali na takav način, da je brak izgubio svaku suštinu.

Supružnik ne može da traži razvod, ako je drugome kasnije oprostio, pošto je saznao za postojanje jednoga od gornjih razloga; ne može da traži razvod ni onda, ako je prošlo više od šest meseci, otkad je saznao za razlog. Bračni snošaj posle saznanja važi kao oprostaj.

Tužba za razvod braka mora da se podnosi kod Zemaljskog suda (Landgericht) preko advokata.

Pamti, da si obavezan i posle razvoda braka, da izdržavaš svoju decu pa i svoju bivšu ženu, ako te sud nije razrešio te obaveze presudom.

e) Ponovno stupanje u brak u slučaju proglašenja mrtvim

Ako sklopi bračni drug posle proglašenja mrtvim njegov bračnog druga novi brak, ne poništava se novi brak ako se ispostavi, da je bračni drug, koji je bio proglašen mrtvim, još u životu. Taj drugi brak ništavan je samo onda, ako su obadva bračna drugova za vreme venčanja znali da je lice, proglašeno mrtvim, još živo. Inače smatra se prvi brak poništenim i onda, ako se naknadno poništi proglašenje mrtvim.

Ako je bračni drug, koji je bio proglašen mrtvim, još na životu, može njegov bivši bračni drug da traži poništenje novog braka, osim, ako je za vreme braka znao, da je bračni drug, koji je bio proglašen mrtvim, za vreme proglašenja još bio živ.

Ako se bivši bračni drug koristi tim pravom, i drugi brak ništi se, može supružnik, koji je tražio taj poništaj, da se ponovo venča za vreme života svog prvog supružnika samo sa njim, a ni s kim drugim.

f) Vanbračna deca

Dete, koje se rodi posle sklapanja braka, smatra se bračnim, ako ga je žena zanosila pre ili za vreme braka i imala u to doba snošaj sa mužem. Kao kritičko doba računa se vreme od 181. do 302. dana pre porodjaja.

Dete je vanbračno, ako ni na koji način nije moguće, da je žena dete zanela od svoga muža (n. pr. ako je muž bio godinu dana otsutan).

Ako misliš da nisi otac deteta, moraš da tužbom pobijaš bračno rodjenje deteta. Sve dok nije pravosnažnom presudom ustanovljeno, da je dete vanbračno, važiš kao otac deteta i snosiš troškove njegovog izdržavanja. Ne igra nikakve uloge, koliko god si uveren da nisi pravi otac.

Tužbu na vanbračno rodjenje deteta mora muž da podnosi u roku od godine dana.

Ovaj rok počinje u trenutku, kad je muž došao do znanja razloga, koji isključuju bračno poreklo deteta. Ovaj rok počinje najkasnije sa rođenjem deteta. Tužba ima da se podnese preko advokata kod Zemaljskog suda (Landgericht).

Ako budeš tužen od vanbračnog deteta kao navodni otac za troškove izdržavanja, treba svakako da uzmeš advokata da te zastupa.

Ako si otac vanbračnog deteta, možeš na sledeći način da istome daš položaj bračnog:

- aa) time da se venčaš sa njegovom majkom
- bb) time da zamoliš pretsednika Zemaljskog suda da on proglasi dete bračnim. U tvojoj molbi moraš da izjaviš, da priznaješ dete za svoje.

Ako želiš kao muž žene, koja ima vanbračno dete od nekog drugog muža, da prema spoljnom svetu prikriješ vanbračnost deteta, možeš da das detetu pred činovnikom Standesamta svoje ime.

g) Usvojenje (adopcija)

Putem adopcije možeš tudje dete da uzmeš pod svoje. Ako imaš takvu nameru, imaš da se obratiš notaru ili starateljskome sudu, gde ćeš dobiti sva potrebna obaveštenja o uslovima i postupku.

h) Prijava kod Standesamta

Čim se rodi dete, dužan je u prvom redu zakoniti otac pa i svako drugo lice, koje je prisustvovalo porodjaju ili je o porodjaju obavešteno, da dete prijavi Standesamtu u roku od nedelje dana. I mrtvo rodjeno dete mora da se prijavi u prvom redu od glavara porodice pa i od svakog drugog lica, koje je prisustvovalo smrti i je na taj način o smrti obavešteno. Propuštanje prijave pretstavlja krivično delo.

II. KRIVIČNO PRAVO

Ni na području krivičnog prava ne možemo da nabrajamo sve važne propise. Moramo da se ograničimo na neke odredbe, koje moguće tvoje domaće krivično pravo ne obuhvata.

Pre svega trebaš da znaš, da nepoznavanje zakona po pravilu ne zaštićuje pred kaznom,

Ko je bio već prethodno osudjen, treba da se naročito čuva, da ne pošini novo slično delo, pošto ima da očekuje u slučaju povrata pod izvesnim okolnostima znatno oštriju kaznu.

Pokušaj krivičnog dela može blažije da se kažnjava, ali može i da se kažnjava istom kaznom kao završeno delo. Ko je počinio krivično delo u društvu sa drugim licima, nema nikako da očekuje lakšu kaznu, baš naprotiv; pod izvesnim uslovima može da bude kažnjen čak strožje. Krivac ne izbegne kaznu time, što se opio, pa onda počinio krivično delo.

I onaj će biti kažnjen, ko se opio i u pijanstvu počinio krivicu, ma da se nije opio u nameri, da počinio krivično delo.

Otpor protiv državne vlasti može da se kažnjava zatvorom. Ako te n. pr. policajac hoće da hapsi, ne smeš da se opireš, i ako veruješ da si u pravu. Ti imaš bez razgovora da ideš sa njim. Ako se policajac ogrešio o svoju dužnost, možeš kasnije da sa žališ i čak da tužiš policajca, odnosno državu, na oštetu.

U slučaju duplog braka, mogu obadva supružnika da budu osudjeni na robiju. Ako dodje do razvoda braka zbog brakolomstva, mogu brakolomnik i sukrivac, da

budu kažnjeni zatvorom do šest meseci. Naglašavamo, da se kažnjava i blud među muškarcima.

Teške kazne predviđene su za pobačaj. Kažnjiv je i onaj, ko je nabavio bremenitoj ženi sredstvo za probačaj, kao i onaj, ko izradjuje i stavlja u promet sredstva te vrste. Ko je silovao žensku osobu silom ili pretnjom, ili ko je zloupotrebio žensku osobu za vanbračni snošaj pošto ju je onesvestio, kažnjava se robijom.

Ko je nekoga namerno povredio ili naneo štetu njegovom zdravlju, kažnjava se zbog povrede tela. Pri tome nije potrebno da je onaj drugi vidno pozledjen, dovoljno je, da je utrpeo udarac.

Ko učestvuje u tuči, kažnjava se bez obzira na to, da li je on sam nekog povredio, ili nije.

Zbog opasne kradje kažnjava se onaj, ko je ukrao iz bogomolje predmete namenjene službi božijoj,

ili ko je počinio kradju u nekoj zgradi ili zatvorenoj prostoriji provalom, ušuljanjem ili razbijanjem,

ili ko je počinio kradju time, što je se za otvaranje zgrada, za ulaženje u zatvoreni prostor i za otvaranje unutrašnjih vrata ili ormara poslužio kalauzima ili sličnim alatom,

ili ko počini kradju na javnom putu, na javnom trgu, na rečnom putu, na železnici, u poštanskoj zgradi ili dvorištu, ili na kolodvoru time, da si prisvoji prtljag ili druge predmete koji su predati na otpremu, provaljivanjem ili nasilnim otvaranjem, ili ako je kradljivica ili saučesnik bio oružan za vreme kradje, ili ako je kradja bila počinjena u noćno vreme u kući, gde ljudi stanuju, u koju se kuću kradljivac ili ušuljao ili sakrio u nameri da izvrši kradju, pa i ako ukućani za vreme kradje nisu bili prisutni.

Lice, kod kog se nadje alat za provalu, biće kažnjeno zatvorom od najmanje 3 meseci, ako je bilo prethodno

osudjeno radi opasne krađe, krađe u povratu, razbojništva, radi prikrivanja prešlog u zanat ili naviku, ili prikrivanja u povratu.

Ko čuva za drugo lice provalni alat ili takav alat pozajmljuje drugome — makar da mu je poznato, ili mora prema okolnostima da izvodi zaključak, da ima alat da posluži za izvršenje krivičnih radnji — kažnjava se zatvorom, ako delo ne bude kažnjivo drugim propisima strožom kaznom.

Radi razbojništva kažnjava se robijom, ko počini kradju upotrebivši silu ili pretnju neposredne opasnosti po zdravlje i život nekog lica.

Ko svesno potpomaže krivca ili saučesnika prilikom izvršenja zločina ili prestupa u cilju da bi ga sačuvao od kazne ili mu obezbedio koristi krivičnog dela, kažnjava se radi potpomaganja novčanom kaznom ili zatvorom. Ko je počinio potpomaganje radi svoje lične koristi, kažnjava se, ako je onaj, koga je potpomagao:

1. počinio prostu kradju ili utaju, zatvorom,
2. opasnu kradju ili razbojništvo, robijom do 5 godina. Kao prikrivač kažnjava se zatvorom onaj, koji radi svoje lične koristi sakriva, prodaje, prima u zalog ili prisvaja na drugi način ili suradjuje kod prodaje stvari, za koje zna ili mora pretpostavljati prema okolnostima, da su pribavljene krivičnom radnjom.

Ko je vršio snošaj, znajući da je polno bolestan, može da se kažnjava zatvorom.

Po nemačkom pravu može zatvorom da se kažnjava i onaj, ko je počinio krivično delo kriumčarenja. Isto tako se kažnjava i prikrivač kriumčarene robe.

III. POSTUPNO PRAVO

1. Gradjanski postupak

Što se tiče gradjanskih pravnih sporova treba da znaš, da se tužbe podnose ili kod Amtsgerichta ili kod Landgerichta.

Amtsgericht nadležan je za sledeće sporove:

- a) oko potraživanja, čijih vrednost ne prelazi 1,000.— DM.
- b) bez obzira na vrednost spora za sledeće predmete:
 - aa) za sporove izmedju kućevlasnika i kirajdjije ili izmedju sopstvenika stana i pazakupca oko upotrebe ili njezinog prestanka iznajmljenih prostorija, ili oko zadržavanja stvari, unetih u stan od strane zakupca ili pazakupca,
 - bb) za sporove izmedju putnika i gostionačara, vozara oko robe, vozarine itd., ili oko izgubljenog bagaža i kvara na istom,
 - cc) za sporove oko dužnog izdržavanja na osnovu bračne veze ili srodstva.

Protiv presuda Amtsgerichta može da se podnosi u većini slučajeva priziv Landgerichtu. Priziv ima da se podnosi u roku od mesec dana od prijema presude, a najdalje u roku od 5 meseci od proglašenja iste.

U imovinskim sporovima priziv je moguć samo, ako iznosi vrednost spora bar DM 50.—.

U sporovima pred Landgerichtom mora bezuslovno da te zastupa advokat, bez obzira na to, da li si tužeća ili tužena strana.

Ne zaboravi, da parničenje košta novac. Visina troškova zavisi od vrednosti spora; ako tužiš n. pr. nekoga, da ti

vрати zajam od 1.000 DM, je vrednost spora 1.000 DM i na toj osnovi ti se računaju sudske takse i advokatski troškovi.

Ako nemaš da platiš sudske troškove, treba da zamoliš, da ti se priznaje pravo nemaštine. U tu svrhu moraš da zamoliš kod opštinske uprave za uverenje o nemaštini. U tom cilju imaš da dokažeš, da ne možeš da platiš sudske troškove, a da ne dodje u pitanje izdržavanje tvoje lično i tvoje porodice. Sud ima konačno da odlučuje, da li ti se priznaje pravo nemaštine ili ne. On ti ga neće priznati, ako vidi da nemaš izgleda, da ćeš u parnici uspeti.

Stranci imaju po pravilu, da plate sve sudske troškove unapred; ti si tog plaćanja oslobođen zakonom od 25. IV. 1951 god. Skreni na to pažnju tvom advokatu.

Za slučaj, da budeš osudjen na plaćanje novčane sume, može zabrana da ti se stavi na platu samo do izvesne granice. Ako primaš mesečnu platu, mora da ti ostaje čisto bar 169 DM; ako primaš nedeljnu, 39,— DM; a ako dnevnu nadnicu, 6,50 DM; od onoga što primaš preko toga, moraju da ti ostaju čiste 3/10 (tri desetine).

Ako imaš od tvoje plate da plaćaš izdržavanje razvedenoj ženi, članu porodice ili vanbračnom detetu, onda se iznosi, preko kojih je zabrana nedozvoljena, penju u slučaju da imaš da izdržavaš jednu osobu, za 2/10 t. j. za najmanje 39,— DM mesečno (9,40 DM nedeljno, 1,60 DM dnevno), a najviše za 130 DM mesečno (31,20 DM nedeljno, 5,20 dnevno). Za svako daljne lice, koje imaš da izdržavaš, iznos koji ima da ti ostaje čist, povisuje se za jednu nadaljnu desetinu, t. j. za najmanje 19,50 DM mesečno, 4,70 DM nedeljno, 2,60 dnevno a najviše za 65 DM mesečno (15,60 DM nedeljno, 2,60 dnevno). Ako pak ima tebi da se uzabrani plata na ime dužnog izdržavanja, važe naročiti propisi. U slučaju, da si u velikoj nuždi, može sud na molbu, da ti ostavi platu neuzabranjenu i preko gornjih granica.

Ako misliš da ti se uzabranjuje od tvoje plate suviše, idi u Amtsgericht i podnosi tamo potrebnu molbu. Tamo ćeš da dobiješ i sva obaveštenja, koja ti trebaju.

Za članove MSO i CWS važe zasebni propisi (standing orders).

2. Krivični postupak

Vrlo važno je, da znaš da moraš da budeš predveden istražnom sudiji najkasnije sutradan posle hapšenja, koji sudija ima da rešava o tvom pritvoru. Zapamti i ovaj naš savet: ako prilikom saslušavanja pred policijom nije prisutan tumač tvoje vlastite narodnosti, nemoj da daješ pred policijom nikakvih izjava, osim tvojih ličnih podataka i kaži, da ćeš da daš tvoj iskaz tek istražnom sudiji u sudu. Po zakonu imaš pravo da tražiš branioca odmah od sveg početka postupka, što znači odmah posle hapšenja. Čim budeš uhapšen, obavesti o d m a h tvoj narodni odbor. Obavesti isti čim se primio optužnicu.

U slučaju da budeš osudjen, dobićeš upustvo kako pravno sredstvo protiv presude treba da upotrebiš. Priziv moraš da uložiš u roku od nedelje dana na zapisnik ili pismeno. Ako želiš da podnosiš reviziju, moraš da uzmeš advokata. Uputno je, da si uzmeš advokata i u ostalim slučajevima.

Ako si već pravosnažno osudjen možeš u izvesnim slučajevima da tražiš obnavljanje postupka.

To možeš da uradiš u sledećim slučajevima:

- a) Ako se je upotrebilo kao dokaz na tvoju štetu pismeno, koje je bilo falzifikovano;
- b) ako je svedok ili stručnjak, ko je dao iskaz ili stručno mišljenje na tvoju štetu, skrivio namerno ili nehatno krivokletstvo ili je, ako nezaklet, dao namerno lažan iskaz;
- c) ako je suradjivao pri presudi sudija, porotnik ili predsednik, koji je povredio svoju zvaničnu dužnost, za

koju povredu ti ne snosiš krivicu, i to povredio na taj način, da može on sam doći pod sud i biti kažnjen javnom kaznom;

- d) ako je bila građanska presuda, na kojoj se osnivala krivična, poništena i doneta druga nova presuda;
- e) ako možeš predložiti sudu nove činjenice i dokaze, koji mogu sami po sebi, ili u vezi sa već ranije sprovednim dokazima, imati za posledicu, da te se oslobodi ili da ti se po drugom krivičnom zakonu kazna smanji ili donosi druga odluka u pogledu sporednih kazni.

3. Postupak pred sudom rada

Ako nije bilo moguće ispraviti neki radni spor lepim, n. pr. posrestvom Obrtnog saveta (Betriebsrat), imaš da podnosiš po tvojoj stvari tužbu sudu rada.

Za sporove te vrste nadležni su u prvom stepenu sudovi rada (Arbeitsgericht), a u drugom stepenu Zemaljski sudovi rada (Landesarbeitsgericht). Ti sudovi nadležni su u glavnom za građanske sporove između poslodavca i radnika, odnoseće se na uslove rada i nadnica, na postojanja ili nepostojanja radnog odnosa, ili ugovora o radu ili šegrtstvu ili na njih posledice kako i na građanske sporove iz nedopuštenih radnji, ukoliko su te u vezi sa radnim ili šegrtskim odnosima.

IV. ZAŠTITA OD OTKAZA I DOZVOLA RADA

Radnik, koji je radio u istom preduzeću neprekidno više od 6 meseci, a je stariji od 20 godina, uživa naročitu zakonsku zaštitu od otkaza.

Smatra li on otkaz, koga je primio, neosnovanim, može u toku od nedelje dana izjaviti prigovor kod Obrtnog saveta (Betriebsrat). Ako tim putem ne dodje do sporazuma, ima radnik u roku od 3 nedelja — računajući od primljenog otkaza — da podnosi tužbu sudu rada.

Treba da imaš u vidu, da tebi kao stranom izbeglici nije potrebna naročita dozvola rada, koja je po policijskoj uredbi o strancima neophodna za ostale strance. Okružna uprava (Kreisverwaltung) obavezana je, da ti izda objavu, da potpadaš pod zakon od 25. IV. 51 god., koju možeš, ako se za to ukazuje potreba, da je predložiš tamo gde si zaposlen, i Arbeitsamtu. (Berzi rada)

Zapamti, da se možeš obratiti po svim pitanjima zaposlenja i nadnice, za pomoć i savet radničkim sindikatima. Ima 16 sindikata i to za svaku pojedinu struku kao n. pr. sindikat „drvo“, „rudarstvo“, „saobraćaj“ itd. Sindikati imaju svoje kancelarije u svakom kraju, gde ima industrija. Možeš da se obratiš njima, pa i obrtnom savetu.

V. ZAŠTITA UPOSLENE MAJKE

Uposlene majke uživaju naročitu zaštitu po zakonu od 24. I. 1952. Zakon određuje, da se bremenite žene u izvesnim slučajevima ne smeju nikako uposlivati, a u drugim samo u smanjenoj meri. Mogućnost otkaza bremenitoj radnici vezana je na naročite uslove. Zakonom je određeno za bremenite radnice skraćeno radno vreme i naročita nadnica. Ako misliš da se u tvom slučaju o tim propisima ne vodi dovoljno računa, obrati se „Gewerbeaufsichtsamt“.

VI. ODREDBE O ZAPOSIVANJU DECE I MALOLETNIH

Zabranjeno je zaposlivati decu ispod 14 godina. Ukoliko ima iznimaka od te uredbe, nabrojani su u zakonu o zaštiti mladeži. Tačnija obaveštenja dobićeš kod Gewerbeaufsichtsamta, koji se nalazi kod svake opštinske uprave.

Poslodavac obavezan je, da ostavlja maloletnim od 14—18 godina potrebno slobodno vreme za školovanje na zanatskim školama. I u tom pogledu možeš da tražiš sva obaveštenja kod Gewerbeaufsichtsamta.

VII. SOCIJALNO OSIGURANJE

Naročito je važno za tebe, da poznaješ osnove socijalnog osiguranja i osiguranja od nezaposlenosti.

Ove državne ustanove pružaju ti izvesnost, da nećeš u slučaju nužde da ostaješ bez potrebne potpore. Socijalno osiguranje obavezno je po zakonu i obuhvata sve osobe, na koje se zakon odnosi. Čak ako je poslodavac propustio da te prijavi, ti ipak uživaš zaštitu osiguranja; u slučaju osiguranja rente, istina, samo, ako si tačno uplaćivao doprinose. Socijalno osiguranje obuhvata sva zaposlena lica bez obzira na državljanstvo, pol, rasu itd. Ove su ustanove osiguranja:

1. **osiguranja u slučaju bolesti**
2. **osiguranje rente**
 - a) radnika
 - b) nameštenika
3. **osiguranje od nesreće na radu**
4. **naročito osiguranje po rudarskom pravu**, o kome nećemo ovde naročito da raspravljamo, i u pogledu koga treba da se obavestiš kod rudarskih organizacija.

1. Bolesničko osiguranje

a) obaveza osiguranja

Ako si radnik, kalfa, zaposlen u kućanstvu, šegrt ili mornar, potpadaš obavezno pod osiguranje bez razlike na platu. Ako si nameštenik i tvoja redovna godišnja plata ne prevazilazi 6000 DM, moraš takodje da budeš obavezno osiguran. Osigurani moraju biti i radnici u kućnoj obrti. Isto važi za izvesna druga zanimanja kao n. pr. učitelje, vaspitače, musičare, artiste, babice, i to,

ako njihov redovan godišnji prihod ne prelazi 6000 DM. Preduslov za obavezu osiguranja je kod nesamostalnih radnika činjenica, da su zaposleni uz platu, osim šegrta. I zaposlenje samo za stan i hranu, može da iziskuje bolesničko osiguranje.

Oslobodjen od osiguranja onaj je, koji je zaposlen samo privremeno ili koji obavlja samo neznatnu službu. Istotako oslobodjen je i bračni drug, uposlen kod svog druga.

Ima naročita grana osiguranja, koja ti takodje pruža osiguranje od bolesti, i to ako primaš rentu na osnovu invalidskog, nameštениčkog ili rudarskog osiguranja na rentu. Ako si zaposlen kao primalac rente, penzije ili rente udovice — iz invalidskog ili nameštениčkog osiguranja ili pune udoviške rente (ukoliko je udovica napunila 65. godinu starosti), obavezno si osiguran ali nemaš da platiš doprinosa.

Dok si nezaposlen, osiguran si od strane Arbeitsamta, dok primaš potporu nezaposlenih. Ova vrsta osiguranja pada u nadležnost Allgemeine Ortskrankenkasse onog okružja, gde primaš nezaposleničku potporu.

Pojednostil o obavezi osiguranja možeš kao radnik da dobiješ kod bolesničke blagajne ili kod Versicherungsamta.

b) Produljenje osiguranja

Ako je tvoje osiguranje prestalo, možeš dobrovoljno da produžiš osiguranje u roku od 3 nedelja, otkad ti je prestala obaveza osiguranja, ako si bio za vreme prethodnih 12 meseci osiguran bar 26 nedelja, ili neposredno pre isteka osiguranja, 6 nedelja.

I preživeli ili razvedeni bračni drug obavezno ili dobrovoljno osiguranog lica može da produlji osiguranje.

Molba za produljenje osiguranja mora da se podnosi u roku od 3 nedelja po prestanku obaveznog osiguranja.

No, ko nije podneo tu molbu već u toku prve nedelje, nema pravo na Krankenhilfe za obolenje, nastupivše u toku druge i treće nedelje.

Dobrovoljno članstvo u osiguranju prestaje, ako nisi platio dva puta uzastupce doprinose na dane, određene za uplatu od strane bolesničke blagajne, i ako je proteklo od prvog od ovih dana bar vreme od 4 nedelja.

c) Dobrovoljno osiguranje

Dobrovoljno možeš da pristupiš bolesničkom osiguranju, ako tvoj godišnji prihod ne prelazi 6000 DM:

- aa) i kao radnik ili nameštenik nisi obavezan na osiguranje,
- bb) ako radiš kod člana porodice, a nisi prema njemu u odnosu radnika i ne primaš platu,
- cc) kao zanatlija ili preduzimač druge vrste, ako u tvojoj radnji ili uopšte nemaš, ili imaš zaposlene samo 2 osobe, koje potpadaju pod obavezno osiguranje.

d) Početak članstva

Članstvo osoba, koje su obavezane na osiguranje, počinje danom nastupa na dužnost; članstvo dobrovoljno osiguranih lica danom pristupa, članstvo nestalno zaposlenih danom upisa u spisak članova.

e) Prestanak obaveznog članstva

Obavezno članstvo prestaje:

- aa) krajem zaposlenja
- bb) krajem meseca, u kome je osiguranik prelazio granicu godišnje zarade
- cc) prelazom u drugu blagajnu.

Lica nesposobna za rad, ostaju članovi dok je blagajna obavezna da im plati bolesnički novac ili im pruži bolničku negu.

f) Doprinosi

Doprinosi bolesničkom osiguranju nose upola osigurano lice a upola poslodavac. Za primaoca rente iz osiguranja invalida i nameštenika plaća rentno osiguranje doprinos bolesničkoj blagajni za svakog primaoca rente. Samostalno osigurana lica snose doprinosi sama.

g) Koristi koje ti pruža bolesničko osiguranje, ove su:

- (1) bolesnička pomoć
- (2) porodjajna pomoć
- (3) posmrtna pomoć

Imamo da razlikujemo ono, što se daje po pravilu u svakom slučaju, i ono, što se daje preko toga, na što pojedine bolesničke blagajne nisu obavezane; o ovom poslednjem ovde nećemo da govorimo.

Po pravilu ima blagajna da pruža svoju pomoć samo onda, ako je slučaj osiguranja nastupio za vreme članstva.

K a (1) :

U slučaju bolesti korist sastoji se po pravilu od bolesničke pomoći, koja se od prvog dana obolenja dalje sastoji od lekarske pomoći, lekova, naočara, pojasna protiv kile i drugih medicinskih sredstava; ka troškovima skuplijih lekova i medicinskih sredstava doplati bolesnička blagajna. Za svaki recept izradjen u apoteci, ima bolesnik da plaća 0,50 DM. Za nabavku veštačkih zubi, proteza itd. plaća blagajna prema svojim tarifama. Koristi odredjuju se prema pravilima pojedinačnih blagajni.

Ako osiguranje prestaje za vreme trajanja bolesti, snosi blagajna sve troškove do kraja 26. nedelje od obolenja. Od četvrtog dana bolovanja nadalje plati se bolesnički novac (Krankengeld) u iznosu polovine dnevne osnovne nadnice, sve do uključivši 26. nedelje. Pa i posle isteka ovog doba, može blagajna da produži isplatu Kranken-

gelda, ako postoji prema lekarskom mišljenju nada, da će bolesnik u dogledno doba biti sposoban za rad. Nema Krankengelda, ako vuče bolesnik za vreme bolovanja svoju redovnu platu; ako bolesnik nije prijavio svoje obolenje u roku od 3 dana, ne prima Krankengeld do dana prijave.

Bolesnik lično je dužan da prijavi da se razboleo. Ako je prijavu poverio nekom drugom licu, n. pr. poslodavcu ili lekaru, ipak on sam snosi odgovornost za blagovremenost prijave.

Bolesnička blagajna može umesto lekarske nege u bolesnikovoj kući i umesto Krankengelda, da pruži bolesniku na svoje troškove lečenje u bolnici, i to u istome obimu, koliko iznosi Krankengeld. Članovi bolesnikove porodice, koje on izdržava, primaju za vreme lečenja osiguranog bolesnika — ako se on leči u bolnici — „Hausgeld“, koji ne sme da premašuje iznos Krankengelda. Bolesnici bez porodice primaju za vreme lečenja u bolnici džeparac.

K a (2):

Osigurana ženska lica, koja su bila u toku poslednjih dveju godina osigurana bar 10 meseci — od kojih mora 6 meseci da pripada poslednjoj godini, imaju u slučaju porodjaja pravo na Wochenhilfe.

Na ime Wochenhilfe plaća se:

- aa) babica, lekovi, i prema potrebi lekarska nega,
- bb) doprinos od 10 DM ka troškovima porodjaja, a isti iznos ako do porodjaja ne dodje,
- cc) Wochengeld u iznosu od najmanje 0,50 DM dnevno, za vreme od 4 nedelja pre, i 6 nedelja posle porodjaja,
- dd) Stillgeld u iznosu od polovine Wochengelda, a najmanje 0,50 DM dnevno za sve vreme do kraja 26. nedelje posle porodjaja.

Što se tiče brige oko majke, pozivamo se na to, što smo kazali govoreći o zakonu o zaštiti majke.

K a (3) :

Posmrtni novac (Sterbegeld), iznosi po pravilu 20-putnu osnovnu nadnicu, najmanje pak 50.— DM.

Na molbu mogu članovi porodice osiguranog lica da primaju i

- (1) porodičku pomoć
- (2) porodičku Wochenhilfe
- (3) porodički posmrtni novac

K a (1) :

Osigurana lica primaju za ženu i decu, u koliko ih izdržavaju — ako oni sami nemaju pravo na bolesničku opskrbu lekarsku negu — doprinose ka troškovima za lekove u istom iznosu, kao što pripadaju samom osiguraniku. Za članove porodice može blagajna da plati i opskrbu u bolnici, ili bar doprinos ka troškovima iste.

K a (2) :

Na to imaju pravo žena i one ćerke osiguranog lica, koje žive sa njim u kućnoj zajednici. Primaju isto, kao što se plaća na ime Wochenhilfe, samo što Wochengeld ne iznosi više od 0,50 DM, i Stillgeld ne više od 0,25 DM.

K a (3) :

Posmrtni novac iznosi u slučaju smrti bračnog druga ili deteta osiguranika, koje je živelo sa njim u kućnoj zajednici, — ako je on isto većim delom izdržavao — polovinu posmrtnog novca osiguranika, najmanje pak 50 DM.

h) Kako imaš da postupaš ako tražiš lekarsku pomoć

Ona ti je obezbedjena preko lekara, zubara i dentista, priznatih od bolesničke blagajne. Ako bi se obratio leka-

rima, koji od bolešničke blagajne nisu priznati, ista neće platiti njih rad, niti njih lekarske propise, osim ako se radi o slučaju naročite nužde.

Ako ideš kod lekara, treba damu predaš Krankenschein, koji primaš od poslodavca ili od bolesničke blagajne. Taj Krankenschein moraš lekaru da predaš u roku od 3 dana. Ako to nisi uradio, ima lekar pravo da bolesniku pravi račun, kao da je on njegov privatni pacijent. Bolesnik ima pravo slobodnog izbora između lekara, priznatih od strane blagajne. Ali ako je već izabrao izvesnog lekara, može da ga promeni samo odobrenjem blagajne.

i) Opskrba lekovima, medicinskim sredstvima i veštačkim zubima

Lekove, koje je propisao lekar, može da se uzima u odredjenim apotekama, a druga medicinska sredstva u odredjenim radnjama.

Naočare, pojase protiv kile, masaže i druga sredstva lečenja, može da se prima samo uz prethodno odobrenje bolesničke blagajne. Ko treba ortopedska pomoćna sredstva ili zubne proteze, mora da predloži blagajni proračun i podnese molbu za dodatak ka troškovima istih.

k) Lečenje u bolnici

Za lečenje u bolnici potrebno je odobrenje bolesničke blagajne. U slučajevima nužde može da se traži odobrenje naknadno, ali što hitnije.

2. Osiguranje na rentu

a) Opšte

Osiguranja na rentu radnika (invalidno osiguranje) i nameštenika (namešteničko osiguranje) obezbeđuje osigurano lice u starosti i u slučaju invalidnosti, odnosno nesposobnosti za rad, kao što pruža i porodici umrlog

osiguranika pomoć u vidu rente i bolesničko osiguranje, koje traje za sve doba isplaćivanja rente.

Pravo na rentu i dodatno bolesničko osiguranje, zaštituju osiguranika od najgore oskudice sve do njegove smrti. Na isti način zaštićena je i njegova udovica do njezine smrti, odnosno do nove udaje, kao i njegova deca do punih 18 godina života. Osiguranik može i dobrovoljno da povisi svoje mesečne doprinose, u kome slučaju mu se srazmerno povisuju i njegova invalidska ili nameštениčka renta.

Sva detaljnija obaveštenja i uputstva u pogledu te vrste osiguranja dobiješ kod Landesversicherungsamta i kod Versicherungsamta.

b) Obaveza osiguranja

Kao radnik potpadeš obavezno pod invalidsko osiguranje (žuta objava). Kao nameštenik pripadaš — ako ne primaš godišnju platu višu od 9000 DM — obavezno pod nameštениčko osiguranje (zelena objava). Ako si samostalan zanatlija i upisan u spisak zanatlija, potpadaš pod nameštениčko osiguranje, osim ako si oslobođen od obaveznog osiguranja iz razloga, što si osiguran za život kod privatnog osigurajućeg preduzeća. Ako si rudar ili rudarski nameštenik, potpadaš rudarskom osiguranju.

c) Produljenje osiguranja

Ako si prestao da izvršuješ zanimanje radnika, nameštениka, samostalnog zanatlije ili rudara, imaš pravo da ostaješ i dalje osiguran ako si platio dotad najmanje 26 nedeljnih, ili 6 mesečnih doprinosa.

d) Uslovi primanja osiguranja

aa) Karenčno doba. Korist osiguranja na rentu možeš da primaš tek onda, pošto si plaćao izvesnu sumu doprinosa. Taj iznos iznosi u slučaju invalidnosti najmanje 60 mesečnih doprinosa (260 nedeljnih doprinosa). U slučaju nesreće na poslu ili u ratu, osi-

guranik prima rentu odmah bez obzira na iznos plaćanih doprinosa. U tom slučaju dovoljno je, da je uplaćen makar samo jedan mesečni doprinos. Za primanje penzije posle izvesnih godina starosti iziskuje se plaćanje od 180 mesečnih (780 nedeljnih) doprinosa.

U karenčno doba ubrajaju se — bez da su bili uplaćani doprinosi — takozvana „dopunska vremena“, kao n. pr. doba provedeno u vojnoj službi, doba provedeno u Arbeitsdienstu, pa i doba provedeno u vojnom zarobljeništvu ili u internaciji, ali sve to pod pretpostavkom, da je bio prethodno uplaćen bar jedan mesečni doprinos.

To karenčno doba može da se skraćuje posle lekarskog pregleda uz plaćanje odgovarajućeg pokriva.

bb) Uslovi za primanje koristi iz osiguranja

Osiguranik mora, ako hoće da si zadržava prava iz osiguranja, da plati u svakoj godini bar 6 mesečnih (26 nedeljnih) doprinosa.

Svoja prava zadržava osiguranik iznimnim putem, i ako nije uplaćivao doprinose u gore označenim iznosima, sve do 31. XII. 1948 god., blagodareći novoj zakonskoj odredbi, ako slučaj osiguranja nije nastupio pre 1. I. 1949 god.

I u pogledu zadržavanja prava na osiguranje važi kao dopunsko vreme (pored dopunskog vremena pod

aa) doba, u koje je bilo osigurano lice

(1) sprečeno da ispunjava svoju radnu obavezu bilo zbog bolesti, bremenitosti, porodjaja ili privremene nesposobnosti za rad, za vreme oporavka, ili

(2) za vreme, dok je kao nezaposlenik primalo

a) ALU, ALFU ili potporu Wohlfahrta

b) porodičnu potporu, ukoliko nije ostalo u službi i uplaćivalo za to doba doprinose osiguranja.

Sračunava se doprinose plaćene na ime invalidskog, nameštениčkog i rudarskog osiguranja u svrhu ustanovljenja karenčnog doba i onog spomenutog gore pod bb).

Pravo na osiguranje smatra se očuvanim iznimnim putem i onda, ako je osigurano lice na dan stečenog prava radi invalidnosti, smrti ili napunjene 65. godine starosti, ili na dan molbe za isplatu invalidske rente, bilo uplatilo doprinose za polovinu vremena proteklog od ulaska u osiguranje.

e) Dokazi uplate

Kod obavezno osiguranih lica (sa izuzetkom zanatlija) dokazuje se uplata doprinosa od 1. VIII. 1942 nadalje potvrdom poslodavca na Quittungskarte. Lica, koja su produžila osiguranje, samostalni preduzimači, samostalni osiguranici, zanatlije itd. uplaćuju doprinose lepljenjem markica.

Quittungskarte za invalidsko osiguranje i Versicherungskarte za nameštениčko osiguranje primaju i zamjenjuju se kod Versicherungsamta, općinskih ureda, bolesničkih blagajni itd. Markice dobiješ kod poštanskih ureda.

Čuvaj brižljivo sva dokumenta koja se odnose na osiguranje, a koja imaš u tvojim rukama (dokaze o platama, bolestima, nezaposlenosti, vojnoj službi, ratnom zarobljeništvu itd.), kao i prepisku sa uredom osiguranja u pogledu tvoje rente. Ako si tako uradio, učinio si sve potrebno, da skратиš u svoje vreme postupak oko isplate tvoje rente.

f) Koristi

Iz osiguranja na rentu primićeš na molbu staralačku invalidu, odnosno rentu, bilo muško bilo žensko, posle

ispunjene 65. godine starosti, bez obzira na sposobnost privredjivanja i bez obzira na to, da li stvarno privredjuješ ili ne. Iste koristi vučičeš ako dokažeš, da je opala tvoja sposobnost privredjivanja ili tvoja sposobnost rada na opštem tržištu rada ili u tvojoj struci za preko 50 %, i to bez obzira na tvoje godine starosti.

Rente zaostalih članova porodice isplaćuju se posle smrti osiguranika uz podnetu molbu.

Udovička renta isplaćuje se udovici u slučaju smrti osiguranog bračnog druga bez obzira na njene godine starosti, sposobnosti privredjivanja i možebitnu zaradu (kod invalidskog osiguranja postoje pak naročiti uslovi za smrtnu slučajevu pre 1. VI. 1949 g.) U slučaju ponovnog braka udovice posle 31. V. 1949 god. dobije ona otpremninu.

I udovac osigurane žene može da dobije rentu pod izvesnim okolnostima pod uslovom, da je nesposoban za rad i da se nalazi u siromašnom stanju. Rentu prima i siročad posle smrti osiguranog oca ili osigurane majke sve do punih 18 god. starosti. Posle smrti osigurane majke mogu pak njezina deca u slučaju, da je njihov otac osiguran, primati rentu samo pod izvesnim uslovima. Lečenje dozvoljava se osiguranim licima, a delimično i članovima njihove porodice u slučajevima da im preti nesposobnost za rad ili u slučaju da je nesposobnost za rad već nastupila, u cilju, da se ona otkloni. U te svrhe raspoláže osiguranje sa nekoliko stotina bolnica, lečilišta itd. u svim predelima Savezne Republike sa ukupno oko 25.000 kreveta. Naročita se briga posvećuje borbi protiv zaraznih bolesti, osobito tuberkuloze.

Moguća je doplata na medicinska sredstva, proteze i veštačke zube.

U slučaju bolesti primaju lica koja su osigurana na rentu i njihova porodica sve, na što je obavezano bolesničko osiguranje, osim primanja u gotovom novcu (Krankenhaus- i Taschengeld).

Visina rente zavisi od visine doprinosa koji si uplaćivao. Ona iznosi najmanje DM 50.— za osigurano lice, DM 40.— za udovicu i DM 30.— za svako siroće.

3. Osiguranje od nesrećnog slučaja na radu

a) Opšte

Po zakonu je obavezno osiguranje osoba zaposlenih u zanatima, trgovini, industriji i poljoprivredi protiv nesreća prilikom rada i protiv profesionalnih bolesti. Profesionalna udruženja (Berufsgenossenschaften) one su organizacije, koje ustanovljaju nezgode i ispunjavaju obaveze proizlazeće iz osiguranja.

Izdatke za obaveze osiguranja od nezgode plaćaju isključivo sopstevenci preduzeća. Plaćanjem doprinosa oslobadja se sopstvenik preduzeća svake građansko-pravne odgovornosti radi telesnih povreda prouzrokovanih radom, prema osiguraniku i njegovoj porodici.

Sopstvenik preduzeća obavezan je, da prijavi odmah pismeno svaku nesreću na radu, koja ima za posledicu smrt radnika ili njegovu nesposobnost za rad za vreme duže od 3 dana, profesionalnom udruženju na način, propisan zakonom. Ali i radnik ima da javi nezgodu, da bi se obezbedio od nepovoljnih posledica, odma sopstevniku preduzeća.

Pre svega mora pak osiguranik da prijavi svoje potraživanje na oštetu, koju bi mogla da mu duguje profesionalna organizacija, ukoliko, on misli da mu ista pritiče, što pre, a najdalje u roku od 2 godine od nesrećnog slučaja. Nemoj da brkaš prijavu nezgode sa prijavom potraživanja oštete. Sama prijava nezgode ne znači još i prijavu potraživanja oštete, bez obzira na to, da li je bila predata od strane poslodavca ili od strane radnika. Ako si prijavio tražbinu na oštetu, pa nisi dobio odgovor od profesionalnog udruženja, onda je preporučljivo, da se kod istog raspitaš, ako posle izvesnog vremena nisi primio nikaku vest.

Ako je oštećenik propustio da prijavi svoje potraživanje u roku od 2 godine, može da traži oštetu samo još onda, ako su se pojavile nove posledice nesreće, ili ako se je njegovo stanje pogoršalo, ili ako su prijavu sprečavale okolnosti izvan domašaja oštećenikove volje. U tim slučajevima ima on svoja potraživanja na oštetu da prijavi u roku 3 meseca čim je primetio nove posledice nesreće ili pogoršanje svog zdravstvenog stanja, ili čim su prestale prepreke.

b) Ko je obavezno osiguran protiv nesreće na radu?

- aa) Sva lica koja su zaposlena na osnovu radnog, službeničkog ili nastavnog ugovora,
- bb) lica zaposlena u zdravstvenoj i dobrotvornoj službi,
- cc) lica koja su iz svoje slobodne volje spasila nekome život prilikom nesreće, opšte opasnosti ili nužde, lica koja stavljaju na raspoloženje svoju krv, i lica, koja priteknu na pomoć javnom službeniku na njegov službeni poziv ili koja se izlažu opasnosti pri proganjanju ili hapšenju zlikovaca ili prilikom pomoći, pružane protivpravno napadnutim licima.
- dd) artisti, glumci i umetnici, radeći pod ugovorom
- ff) zanatlije i kućni radnici
- gg) u poljoprivrednim udruženjima učlanjeni gazde i njihovi bračni drugovi
- hh) lica, uposlena u gore navedenim zanimanjima, pa bila ona uposlena samo privremeno
 - ii) učenici i šegrti za vreme stručnog školovanja i besplatni učitelji za vreme nastave u jednoj od gore navedenih struka.

Pod izvesnim okolnostima mogu biti obavezani na osiguranje i sopstvenici zanatlijskih preduzeća i njihovi bračni drugovi.

c) Nesreća na radu

Obaveza iz osiguranja nastupa u slučaju nesreće na radu, t. j. dogodjaja, koji ima za posledicu telesnu povredu i koji je nastupio odjedared, najdalje za vreme jednog šihta, dogodjaj, koji mora da stoji u uzručnoj vezi sa vrstom rada, na koju se odnosi osiguranje. Treba da se pravi razlika izmedju nesreće na radu i profesionalne bolesti. Razlika se sastoji u tome, da se slučaj, koji je naneo telesnu štetu, dogodio za vreme jednog šihta. Mnogo osiguranika smatra pogrešno da sve profesionalne bolesti ili profesionalna oštećenja povlače za sobom obavezu, predviđenu osiguranjem; to važi samo za one bolesti, koje po zakonu sačinjavaju uslov zu traženje oštete.

Ne radi se o osiguranom nesrećnom slučaju, ako je došlo do razbolenja samo iz razloga, koji proističu iz ličnih osobina povredjenog (n. pr. radi organske naklonosti za izvesne bolesti, razbolenja, koje se pojavilo slučajno na radu). Tako se ne plaća ošteta za kilu, arterio-sklerotička obolenja i slično. Samo u slučaju, da su se unutarne bolesti te vrste znatno pogoršale usled nesreće na radu, nastupa obaveza osiguranja za vreme pogoršanja i srazmerno istim.

Ne dolazi do te obaveze ni onda, ako se nesreća desila, istina, u toku radnog vremena, ali prilikom nekog privatnog posla osiguranika.

Potpadaju pak pod osiguranje nesreće, koje su se desile u vezi sa radom, na putu ka ili od mesta zaposlenja ili školovanja, ili prilikm prenosa, čuvanja ili opravke alata i sličnih poslova. Nema pravo na koristi iz osiguranja onaj, ko je namerno izazvao povredu.

Za nesreće, koje su se desile prilikom izvršivanja krivičnog dela, utvrđenog putem sudskog postupka, može obaveza iz osiguranja da se uskrati potpuno ili delimično.

d) Koristi

Koristi, na koje su obavezana profesionalna udruženja, sastoje se od

- aa) bolesničke nege
- bb) usposabljanja za rad
- cc) rente ili bolesničkog novca (Krankengeld), Tagegeld i porodičkog novca za vreme nesposobnosti za rad
- dd) posmrtnog novca i rente zaostaloj porodici
- ee) otpremnine.

Ka aa):

Bolesnička nega sastoji se od lekarskog lečenja, lekova i medicinskih sredstava, snabdevanja protezama, ortopedskim i sličnim pomoćnim sredstvima, i u slučaju nužde, bolničarske nege.

Ka bb):

cilj usposabljanja za rad je taj, da ono pojača uspeh lečenja tako, da bi osiguranik mogao da produži svoj posao, ili da mu omogući školovanje u novom zanatu, ako je nesposoban da radi u svom starom, kao i da mu se nadje novo mesto zaposlenja.

Ka cc):

Visina renta upravlja se osim renti, koje plaća zanatlijsko profesionalno udruženje, prema godišnjoj zaradi, koju je osiguranik primao u toku poslednje godine, ili prema 300-strukoj punoj dnevnoj zaradi, ako je izračunjavanje na toj osnovi zanj povoljnije; nikako pak ne sme prelaziti 7,200 DM.

Što se tiče poljoprivrednog osiguranja od nesreće na radu, važi prosečna godišnja zarada, koja se određuje svake 4 godine tako za posloprimaoca kao za poslodavca. Poslodavac može da zaključi i dopunski ugovor na višu rentu.

U slučaju, da je bio osiguranik još na školovanju, onda se izračunava zarada od dana, kada je školovanje trebalo da bude završeno, po stopi zarade lica sa istim školovanjem; ne uzimaju se pri tome u obzir plata predviđena na izvesne godine starosti ili za izvesno stručno vaspitanje. Pri tome nema da se vodi računa o povišici nadnica, koje važe od izvesne godine starosti ili od izvesnog stepena školovanja dalje, ukoliko bi imao oštećenik na njih pravo tek posle dovršene 30. godine starosti. Ako je osiguranik pretrpeo nesreću pre napunjene 21. godine starosti, racuna mu se renta kao da ima 21 godina, ako je takav račun za njega povoljniji.

U ostalome u pogledu sticanja rente važi ovo:

Ozledjeni, kod kojih vreme nesposobnosti za rad ne prelazi 13 nedelja, ne primaju rentu, nego bolesnički novac za slučaj nesreće (Unfallkrankengeld), a i to, ukoliko ne bi već primali Krankengeld od strane bolesničkog osiguranja, ili ukoliko ne bi još primali nadnicu.

Ako je pak osiguranik postao nesposoban za privredjivanje za vreme duže od 13 nedelja i ako iznosi ta nesposobnost 20 %, onda prima — ako je osiguran od bolesti — rentu od dana, kada je prestao primati Krankengeld; ako pak od bolesti nije, osiguran, prima rentu od dana posle nesreće. U poljeprivrednom osiguranju imaju sopstvenici imanja i njima ravni, kao supružnik i članovi porodice, pravo na pomoć tek počev od 14. nedelje od dana nesreće. U poljoprivrednom osiguranju protiv nesreće imaju sopstvenik i njemu ravni, kao bračni drug i članovi porodice pravo na korist tek po isteku 14 nedelja od dana nesreće.

Ako određuje profesionalno udruženje lečenje u bolnici onda otpada za vreme lečenja renta i bolesnički novac (Krankengeld). Bolesnik prima u tom slučaju dnevni novac (Tagegeld) u godišnjem iznosu od 1/20 svoje godišnje zarade, najmanje pak dnevno 0,65 DM.

Članovi njegove porodice primaju porodički novac (Familiengeld) u visini rente, koju bi oni primali u slučaju smrti poglavara porodice. Pored tih pomoći može profesionalna organizacija da plaća od svoje slobodne volje i izvesne druge dodatke.

U slučaju potpune radne nesposobnosti iznosi renta $\frac{2}{3}$ godišnje zarade, u slučaju delimične nesposobnosti, plaća se renta srazmerno smanjenoj sposobnosti privredjivanja. Ali se renta isplaćuje u svakom slučaju samo onda, ako iznosi smanjenje radne sposobnosti bar 20 %. Ako iznosi to smanjenje odmah od početka ili u kasnije doba manje od 20 %, mora da snosi ozledjeni sam posledice nesreće i ne može tražiti naknadu štete od svog poslodavca.

Samo onda, ako je osiguranik pretrpeo povredu i prilikom nekog drugog ili više drugih nesretnih slučajeva na radu, može pod izvesnim uslovima tražiti da mu se prizna renta, pa makar nesposobnost za privredjivanje i ne iznosila ukupno 20 %; svakako pak mora ona da iznosi bar 10 %. Ako povredjeni nije primao rentu radi jednog ili više nesretnih slučajeva, može da traži rentu u slučaju nove nesreće u visini koja odgovara njegovoj smanjenoj radnoj sposobnosti, uzevši ukupno njeno smanjenje usled svih nesreća, koje je pretrpeo na radu.

Ako su se tokom vremena pogoršale posledice nesreće na radu, treba povredjeni odmah da podnese molbu za povišicu rente, ako je on već prima; ako mu je bila ukinuta, treba da moli, da mu se ista opet priznaje. Tu molbu treba da uputi profesionalnoj organizaciji. Pošto se renta ili njena povišica priznaju tek od dana podnošenja molbe, preporučljivo je, da on tu molbu podnosi što pre.

Napominjemo da se visina rente ne odmerava prema stvarnoj šteti, koju je povredjeni pretrpeo kao radnik izvesne struke, nego isključivo prema smanjenju njegove privredne sposobnosti na o p š t e m tržištu rada.

Profesijonalno udruženje, kao nosioc osiguranja od nesreće, ne poznaje oštetu za pretrpljene bolove ili oštetu za materijalnu štetu osim onoga, što smo gore izneli; ono ne plaća oštećeno odelo ili druge stvari, niti nadoknadjuje smanjenu mogućnost udaje ili izgubljenju nadu na unapredjenje u zvanju. Pitanje, da li može povredjeni tražiti naknadu za štetu, koju nema da mu plati profesionalno udruženja, od kog drugog faktora, ne rešava se u postupku oko osiguranja od nezgode, nego pred građanskim, radnim ili krivičnim sudovima.

Onaj, koji je teško povredjen, t. j. onaj koji prima rentu od najmanje 50 %, prima osim rente za svako dete ispod 18 godina dodatak od 10 % rente, time, da renta sa dodacima ne prelazi bivšu godišnju zaradu.

Renta se ne isplaćuje za vreme, dok se osiguranik nalazi u zatvoru usled presude na više od 1. meseca ili dok se nalazi u pritvoru. Ako se njegova porodica nalazi u Zapadnoj Nemačkoj, prima ona u tom slučaju rentu u iznosu rente, koja bi joj pripala posle smrti poglavara porodice.

Ako je bio povredjeni za vreme nesretnog slučaja već potpuno nesposoban za rad, ne prima rentu, već samo bolesničku negu.

Ka dd):

Ako je usled nesrećnog slučaja na radu nastupila smrt, proistiću iz osiguranja sledeće koristi:

- (1) posmrtni novac u visini od $\frac{1}{15}$ godišnje zarade, a najmanje 100 DM, koji ima da prima onaj, ko je platio sahranu; ostatak pripada zaostaloj porodici,
- (2) renta zaostaloj porodici. Renta udovice iznosi do njene smrti ili do njene ponovne udaje $\frac{1}{5}$ godišnje zarade pokojnog. U slučaju da udovica postaje sa najmanje 50 % nesposobna za rad za vreme duže od 3 meseca, ili da je dostigla 60 godina starosti, renta iznosi $\frac{2}{5}$

godišnje zarade. U slučaju da stupi ponovno u brak, prima otpremninu u iznosu od $\frac{3}{5}$ godišnje zarade pokojnog. Svako dete prima po smrti osiguranika do napunjene 18. godine starosti rentu u iznosu od $\frac{1}{5}$ godišnje zarade pokojnog.

Udovac prima u slučaju, da ga je izdržavala žena potpuno ili većim delom radi njegove sopstvene nesposobnosti za rad, po njenoj smrti — ako je bila osigurana — $\frac{2}{5}$ njene godišnje zarade.

Ako je osiguranik izdržavao svoje roditelje, stričeve ili tetke, pošto su oni sami bili u bednom stanju, primaju dok to stanje traje, na ime rente $\frac{1}{5}$ njegove godišnje zarade.

Nikako pak ne smeju rente, koje primaju svi zaostali ukupno, da premašuju $\frac{4}{5}$ godišnje zarade pokojnog.

Udovica žrtve nesreće, koja ne predstavlja nesrećni slučaj na radu i ona stoga nema pravo na rentu, prima jedanput za svagda na ime udovičke pomoći $\frac{2}{5}$ godišnje zarade pokojnog, koja predstavlja osnovu za izračunavanje rente.

Ka ee):

Ako renta povredjenog ne iznosi više od $\frac{1}{4}$ pune rente i ako je prošlo od nesretnog slučaja više od 2 godine, može da se isplati povredjenom sa njegovim odobrenjem kao otkup iznos jednogodišnje rente. Otkup rente višeg stepena moguć je na molbu povredjenog u svrhu kupovine zemljišta ili u svrhu unapredjivanja zemljiškog poseda u smislu uredbe od 10. II. 1928 (Službeni list Rajha I. str. 22). Profesionavno udruženje sme da otkupi privremene rente i bez odobrenja povredjenog lica krajem lečenja sa iznosom koji odgovara renti, koliko bi ona mogla ukupno da iznosi. U svim tim slučajevima ne gubi se za budućnost pravo na lečenje i osposabljanje za rad, niti se gubi otkupom pravo na rentu u slučaju, da se osiguranikovo zdravstveno stanje pogorša; ali u tom slučaju

nova renta se snižuje srazmerno iznosu otkupljene rente. I osiguranicima, koji su se iselili u inostranstvo za navek, ili koji žive većim delom u inostranstvu, može profesionalna organizacija da otkupi rentu kapitalom, koji odgovara njihovom pravu na rentu. Tim otkupom gube sva prava prema profesijonalnom udruženju svoju važnost.

VIII. JAVNO STARANJE

Medjutim, dok brine socijalno osiguranje o zaposlenom stanovništvu, obuhvata javno staranje lica, koja su bez svakih sredstava i u glavnom bar već nesposobna za rad. Stoga je od velike važnosti, da si i o tome dobro obavešten.

Nebroj starih i iznemoglih Nemaca i stranaca stoji pod zaštitom javnog staranja. Baš ovo mu daje tako veliki značaj. Pored toga ono vodi računa o svim vrstama ostalih sirotih lica. Njegova delatnost proteže se i na krug onih sirotih i ugroženih lica, o kojima se inače niko ne brine.

Možeš da primaš pomoć od javnog staranja, ako si u nuždi i ako ne primaš ni od koje druge strane novac ili druge vrste potporu. Smatra se, da si u oskudici u smislu javnog staranja, ako nisi u stanju da sopstvenim sredstvima i sopstvenom snagom privredjuješ ono, što je nužno za život tebi i tvojoj porodici, u koliko si obavezan da ih izdržavaš, a to samo, ako ne primaš pomoć od svojih rodjaka.

Do javnog staranja dodje daklem tek u krajnom slučaju, ako ti naime ne dostaju sopstvena snaga i sopstvena sredstva, pa i ako te niko drugi, n. pr. srodnici, ne izdržavaju.

Pod neophodnim životnim potrebama podrazumeva se:

- a) izdržavanje, u prvom redu stan, hrana odeća i nega,
- b) bolesnička pomoć i pomoć pri osposabljanju za rad,
- c) pomoć trudnim ženama i porodiljama,
- d) vaspitavanje i osposabljanje maloletnih za privredjivanje,
- e) osposabljanje za rad slepih, gluvonemih i sakatih.

Pre no što se obratiš javnom staranju, moraš da iskorištiš pa i da iscrpiš svoja sopstvena sredstva osim:

- a) pokućstva u običajnom obimu,
- b) alata za kasnije privredjivanje (šivaći stroji, zanatlijski alat),
- c) nasledjenih predmeta skopčanih sa uspomenama, koji nisu od naročite vrednosti,
- d) sitne imovine do vrednosti 500 DM za molioca (starešinu porodice ili samca) sa dodatkom od 100 DM za svakog člana njegove porodičke zajednice.

Tvoje povremene zarade odbivaće se od primanja iz javnog staranja osim izuzetnih slučajeva. Medju te slučajeve broje žene sa dvoje ili više dece i lica, koja su sa više od 50% onesposobljena za rad. O visini iznosa do koga se zarada ne odbija, rešavaju starateljska udruženja.

Ne ubrajaju se nadalje u staranje: dodaci privatnih dobrotvornih udruženja, primanja, koja smeju da se upotrebljavaju samo za izvesne ciljeve, kao n. pr. za vaspitavanje dece, dodaci za počasna zvanja, primanja za pse-vodiče (za slepce) i slično. Ne odbijaju se ni primanja od strane besničkog staranja i dodatak na negu. Visina primanja razlikuje se prema mestu i upravlja se prema mesnim prilikama (velegradovi sa cenama koje su uopšte više nego u varošicama).

Primanje sastoji se od osnovnih primanja za starešinu porodice i od dodatka za članove iste prema odvojenim stopama za ispod i iznad 16 godina starosti. Ka tome dodje primanje za stanarinu. Mogu se davati i dodaci za ogrev i odelo. U glavnom plaća se puna stanarina ali ta mora biti umerena; ako je ona suviše visoka, ima primalac potpore izbor ili da doplati od zarade koja mu se računava, ili na taj način, da izdaje deo stana u pazakup.

Ako primaš staranje imaš pravo na lečenje i potporu porodiljama. Lečenje obuhvaća za tebe i članove tvoje porodice lekarske troškove, lekove, lečenje u bolnici, u izvesnim slučajevima i lečenje u banjama i u zdravilištima i domovima za bolesnike.

Potpora porodiljama obuhvata troškove pre i posle porodjaja, lekove itd. i dodatak ka troškovima porodjaja. K tome dodje i porodiljska pomoć od 0,50 DM dnevno za vreme od 4 nedelja pre i 6 nedelja posle porodjaja. Majci može da se odredi i dodatak za dojenje.

Ako su potrebni nega ili lečenje u domovima za porodilje, plaćaju se i ti troškovi.

Možeš da primaš i potporu za tuberkulozne, bez obzira na to, da li se naleziš pod javnim staranjem ili ne. Tu potporu primaš ako u celosti ili bar delimično nisi u stanju da sopstvenim radom zaradjuješ onaj višak troškova izdržavanja, koji ti je nametnut radi bolesti. TBC-pomoć plaća na molbu Zdravstveni ured, kod koga imaš da se prijaviš kao bolestan od tuberkuloze.

Staralačka udruženja imaju pod izvesnim uslovima pravo na naknadu onoga, što si primao, kao n. pr. ako si došao do sopstvenih prihoda ili imanja, koji bi dozvoljavali, da vraćaš ono, što ti je bilo dato. Smatra se, da ti tvoj prihod omogućava vraćanje (makar u obrocima) ako on prevazilazi sumu novca, koja ti je neophodna za izdržavanje. Redovno se smatra da ima u tom slučaju, tvoj prihod biti bar trostruko od onoga, što si primo na ime javnog staranja, uključivši stanarinu i dodatak na porodicu. Tek po isteku vremena od pola godine od dana, otkad si počeo opet da zaradjuješ, može da ti se traži neka naknada za primljeno staranje. Možeš da smatraš, da neće od tebe da se traži vraćanje, ako zbog suviše skromne zarade nisi bio u toku od 5 godina, računajući od početka ponovnog zaradjivanja, u stanju, da išta odplaćuješ.

Organi javnog staranja su njegovi okružni uredi (Bezirksfürsorgeämter). Takvih ima u svakom varoškom i seoskom srežu. Ponegde se oni i njihova zastupstva nazivaju i „Fürsorge-Wohlfahrts-Amt“ ili „Sozialamt“.

IX. POSREDOVANJE RADA, POTPORA NEZAPOSLENIH I NJIH ZBRINJAVANJE

Rad posreduju na teritoriji Savezne Republike isključivo državna nadležstva, berze rada (Arbeitsamt). Samo za umetnička zvanja (glumce, muzičare, artiste) postoje privatni posredniški biroji. Ako si bez posla, javi se odmah berzi rada na licu mesta i traži da te unesu u spis-kove.

Mladji svet (pa i stariji) koji su bez stručne spreme, ali bi želeli da dodju do nje, mogu da se obaveste u save-todavnom odelenju berze rada o mogućnostima i izgledima privrednog života. Tamo ćeš da saznaš, u kojim zvanjima postoji potražnja, a u kojima suvišna ponuda. Ta odeljenja ispituju mladi svet, za koje zvanje je taj ili onaj najsposobniji. Cilj im je, da nadju mladome čoveku onaj položaj u privredi, koji će mu dati prema njegovim fizičkim i umnim sposobnostima najviše zadovoljstva i ono mesto, na kome će što više koristiti svojoj okolini. Ako si sposoban za rad, a bez tvoje krivice nezaposlen i gotov da primaš posao, ima Arbeitsamt, ako si bio najmanje 6 meseci kao radnik osiguran, da ti plati potporu nezaposlenih za vreme od $\frac{1}{4}$ godine (ALU).

Ako si bio zaposlen na radu, koji podleži osiguranju, duže vreme od 6 meseci, možeš da primiš potporu nezaposlenim za vreme od najviše 26 nedelja.

Ako prema gornjim uslovima nemaš pravo na potporu nezaposlenih ili ako je proteklo vreme od $\frac{1}{4}$ godine, a ti se nalaziš u bednom stanju, imaš da primaš zbrinjavanje nezaposlenih (ALFU).

Ako nisi bio zaposlen, pa ni osiguran, a nesposoban si za rad, šta znači: ako je tvoja radna sposobnost smanjena za

najmanje $\frac{2}{3}$, imaš pravo na potporu Wohlfahrtsamta, ako se nalaziš u bedi. Wohlfahrtsamt treba da ti bude na ruci ako oskudevaš najnužnijim za život. Dužan si pak, da se u slučaju nezaposlenosti pobrineš za novo uposlenje putem Arbeitsamta.

X. SAVEZNI ZAKON O ZBRINJAVANJU

Po tom zakonu mogu lica koja su u ratu pretrpela štetu na svom zdravlju, pod izvesnim uslovima doći do naknade, ako su bila oštećena u vojnoj službi ili u službi njoj sličnoj ili usled nesretnog slučaja za vreme službe ili usled prilika skopčanim sa službom te vrste. Odnosne uredbe sadržane su u saveznom zakonu o zbrinjavanju. Odredbe tog zakona ne odnose se samo na nemačke državljane i lica nemačkog porekla, nego i na strance i lica bez državljanstva, nastanjena na području Saveza ili u Berlinu-West, ako stoji pretrpela šteta u uzročnoj vezi na službom u nemačkoj vojsci ili sa službom sličnom vojnoj službi za nemačku organizaciju, ili ako je šteta bila prouzrokovana vojnim dejstvom upravljanim protiv Nemačke u samoj Nemačkoj ili u oblasti zasednutoj od nemačke vojske. To ne važi, ako ima oštećenik pravo na zbrinjavanje od strane svoje sopstvene države. Srž koristi od zbrinjavanja leži u renti. Ona obuhvata osnovnu rentu i dopunsku rentu. Pod izvesnim uslovima možeš da primiš odpravninu, tako da primiš od jedanred veći iznos.

Pošto imaš da se prijaviš u roku od 2 godine, treba da se odmah obratiš „Versorgungsamtu“ radi pojedinosti.

XI. ZDRAVSTVENA SLUŽBA

Po svim pitanjima narodnog zdravlja treba da se obratiš Zdravstvenom uredu (Gesundheitsamt), koji se nalazi u svakoj iole većoj varoši. Tamo ćeš naći odeljenje za savetovanje majki i dece, odeljenje za tuberkulozne, sakate i invalide. Naglašamo, da mogu i polno obolela lica da traže punim poverenjem u tim uredima savet i pomoć. Zarazne bolesti kao tuberkuloza, šarlah i difterija imaju se javiti Zdravstvenom uredu, da bi se preduzele potrebne mere. Da to učini, dužno je osim lekara, i svako drugo lice, koje neguje bolesnika, poglavar porodice i sopstvenik stana.

Roditelji i oni koji su uzeli decu pod svoju kao i staraoci dužni su, da vode o tome računa, da budu deca propisno pelcovana; ko tu dužnost prenebregne, kazniće se. U pogledu pomoći licima, obolelim od tuberkuloze, obrati se Zdravstvenom uredu (Gesundheitsamt).

XII. ISELJAVANJE

U glavnom važi, da je iseljavanje u masama, kao što je bilo organizovano od IRO, zaključeno. Malo je verovatno, da će imati strani izbeglice, koji su ostali u Nemačkoj, u budućnosti priliku, da se iseljavaju u većem obimu. Pojedinačne emigracije su pak uvek moguće. Za savet treba da se obratiš savetodavnim organizacijama.

XIII. PRIJEM U NEMAČKO DRŽAVLJANSTVO

Strani izbeglica može da bude primljen u nemačko državljanstvo po opštim propisima; time će postati nemački državljanin. Preduslov za to je pravna sposobnost dotičnog lica prema propisima njegove države i prema nemačkim pravnim propisima, kao i to, da se on besprekorno vladao, da ima u kraju svog boravišta stan i da je u stanju, da izdržava sebe i svoju porodicu. Pored toga potrebno je i da je on živio duže vreme u Nemačkoj i snašao se u nemačkim prilikama.

Šta se tiče taksi skopčanih sa molbom za prijem u državljanstvo, nemačke vlasti vodiće računa o ekonomskim prilikama molioca.

Prijem u državljanstvo ispunjen je uručivanjem dekreta. Molbu za prijem imaš da predaš „Regierungspräsidentu“ oblasti, u kojoj stanuješ.

XIV. PROTERIVANJE

Strani izbeglica može da se protera samo iz razloga javne bezbednosti i javnog poredka. Protiv odredbe o proterivanju postoje pravna sredstva, koja odlažu izvršenje do konačne odluke. Ako misliš da ti se pričinila krivica, treba da se za vreme roka za žalbu staviš u vezu sa uredom Visokog Komesara u Godesbergu.

U slučaju proterivanja ima se dotičnom licu ostaviti izvesan rok, kako bi se ono moglo postarati za prijem u neku drugu državu.

Strani izbeglica ne sme da se protera, izruči ili vrati u državu, u kojoj bi bio izložen opasnosti po život ili slobodu radi njegovog plemena, porekla, vere ili njegovih verskih ili političkih ubedjenja. Ali ako si počinio u otadžbini težak zločin, nisi strani izbeglica i ne nalaziš se pod zaštitom.

XV. PROGLAŠENJE MRTVIM

Proglašenje stranog izbeglice mrtvim moguće je pod izvesnim okolnostima onda, ako je on bio u vreme, kad je došla o njemu poslednja vest, nastanjen u Nemačkoj. Pojedinošti saznaćeš kod sreskog suda (Amtsgericht).

XVI. STANBENO PRAVO

Ako ne možeš da nadješ stan u jednoj od naseobina (Siedlung), o čemu odlučuje ministarstvo socijalne politike, moraš da se pobrineš za stan sam, kao svaki Nemač. Bez da se obratiš stanbenom uredu (Wohnungsamt) možeš da uzmeš pod najam stan, koji se dogradio posle 31. XII. 1949 bez pomoći javnih sredstava. U tu svrhu imaš da zaključiš ugovor sa sopstvenikom.

Kako pak ima stanova te vrste vrlo malo i kako se za njih obično traži doplata za gradjevinske troškove, a ti to nećeš moći da platiš, doći će za tebe u obzir samo stanovi, koji će ti biti doznačeni putem stanbenog ureda.

Imaš daklem da tražiš u stanbenom uredu da te uvedu u spisak lica, koja traže stan. Ali trebaš da znaš, da ćeš imati da čekaš na uverenje, da je tvoja molba hitna, dugo vremena (u Düsseldorfu n. pr. 3 godine). Ako si na ma koji način saznao da ima negde slobodan stan, ispunićeš obrazac za doznaku tog stana, koji ima da potpiše kućegazda i predaćeš ga stanbenom uredu, koji će da ti taj stan ustupi, čim dodje na tebe red.

Kao što vidiš, vrlo je teško u Nemačkoj doći do stana. Postaraj se stoga da stan, koji imaš, zadržiš što duže, pa makakav bio. Plaćaj kiriju na vreme i izbegavaj svaki spor sa kućegazdom i drugim kirajdjijama. Visina kirije odgovara u glavnom onoj od 17. 10. 1936, ali i tu ima broj izuzetaka.

Ako misliš, da imaš da platiš suviše visoku kiriju, najbolje ćeš učiniti, da se obratiš „Preisbehörde“, koju ćeš naći u upravi opštine; tamo ćeš saznati besplatno. što imaš da uradiš, da ti se kiriju snizi.

XVII. ZANATSKO PRAVO

Ako nameravaš da otpočneš neki zanat, imaš da uradiš ovo:

1. ako hoćeš da otvaraš trgovačku radnju samo na svoje ime, moraš da zamoliš za odobrenje „Ordnungsamt“ općinskog ureda, gde se nalaziš sa stanom.
2. Ako želiš da radiš kao samostalni zanatlija, moraš da se prijaviš nadležnoj zanatskoj komori (Handwerkskammer).
3. Ako želiš da radiš kao trgovački putnik, imaš da se prijaviš općinskom uredu.
4. Ako hoćeš da otvaraš restoran ili gostionicu, trebaš odobrenje „Beschlussausschussa“. Molbu imaš da podneseš općinskom uredu.
5. O tome, da li smeš da se baviš kao stranac zanimanjem torbarenja, ima da rešava „Regierungspräsident“. Da dodješ do njegove dozvole, moraš da podnosiš molbu prijavnom uredu (Meldeamt) tvoje općinske uprave. Uslovi sledeći su:
 - a) da u oblasti, u kojoj nameravaš da radiš, postoji potreba za torbare,
 - b) da si navršio 25 godina starosti
 - c) da si lice, koje uživa poverenje.

Dozvola torbarenja može i da se povuče, ako se naknadno ispostavi, da dotično lice ne zaslužuje poverenja. Pojediniosti saznaćeš kod policijskog prijavnog ureda, odnosno kod „Ordnungsamta“. Možeš da se raspitaš i kod zanatlijskih i trgovačkih komora¹⁾.

¹⁾ Naslove tih komora naći ćeš dodatku.

XVIII. POSTIZANJE ZAJMOVA

Ako želiš da dodješ do samostalne egzistencije u privrednom životu, a za to ti treba novac, možeš da dobiješ zajam kod banke za izbeglice u Godesbergu. Ti zajmovi treba da finansijski pomažu one strane izbeglice, koji su u stanju da ostvare sopstveno preduzeće na osnovu svoje stručne spreme i svog iskustva, stečenim u otadžbini.

Ako želiš zajam te vrste, treba da uputiš molbu banci za izbeglice i oštećnike DP-odelenje (Vertriebenen-Bank, DP-Abteilung, Bad Godesberg, Hansahaus, Moltkestraße 41). Na molbu ćeš da primiš uputstva sa potrebnim obrazcima, koje treba da popuniš i da vratiš.

XIX. PORESKO PRAVO

Strani izbeglice često su u zabludi u pogledu svojih poreskih dužnosti. U tom pogledu njihova prava i dužnosti iste su, kao one nemačkih državljana.

U prvom redu podleži porezi plata odnoso prihod. Od tih iznosa smeju da se odbiju izvesne sume na ime poslovnih troškova, izuzetnih izdataka i nepredvidjenih troškova, kao n. pr. izdaci oko bolesti, smrtnog slučaja itd., pa i naročiti izdaci oko nabavki odela, obuče, kućne opreme itd, nalik na nemačke izbeglice (. . . . Flüchtlinge). Ali treba da znaš da imaš da izdatke te vrste dokazeš računima. Ako računa nemaš, poreski ured odbiće u tvoju korist izvesnu paušalnu svotu ako mu objasniš, da si u toku rata ili posle njega morao ostaviti otadžbinu bez ičega i da se morao da nabaviš nanovo sve ono, što ti je neophodno. Ako ne raspolažeš sa potrebnim dokazima da si u položaju izbeglice, kao n. pr. objavom IRO obratiš se, ako živiš u Nordrhein-Westfalenu, na „Hauptverwaltung der Wohnstätten für Ausländer“, Münster, Grevener Str. Nr. 69. U ostalim oblastima obrati se „Landesflüchtlingsverwaltung“. Iznose, koje tražiš da ti se otkinu, odbiće poreska uprava od poreske osnovice tako, da ćeš imati platiš porezu od znatno smanjenog prihoda.

Preporučljivo je, da se obratiš što pre tvom poreskom uredu, da ti on upiše u tvoju poresku kartu iznose, koji su oslobođeni poreze.

Visina dužne poreze zavisi osim od tvoje plate ili nadnice, i od poreskog razreda. Razred zavisi od toga, da li si oženjen i da li imaš decu. Stoga imaš porodičnom knjižicom (Familienbuch) da dokazeš poreskom uredu svoje porodičko stanje.

Ako upražnjavaš neki zanat, prijavićeš porezu prema dobiti, kao što je pokazuju tvoje trgovačke knjige; ovlašten si u tom slučaju da staviš u račun otpise kao što su predviđeni u § 7 a zakona o porezi na prihod.

Sve pitanje saznaćeš kod nadležne poreske uprave (Finanzamt).

XX. PASOŠI

Kao strani izbeglica obavecan si kao svaki drugi stranac u Nemačkoj, da imaš pasoš. Kako pak — budući da si izbeglica — nisi u položaju da tražiš pasoš od tvoje sopstvena države, možeš da dobiješ međjunarodnu putnu ispravu za izbeglice, koja se izdaje za sad prema londonskom' ugovoru od 15. 10. 1946, a koja će se izdavati kasnije prema ugovoru od 28. 7. 1951.

Taksa za ispravu te vrste ravna je onoj za nemačke putnice. Možeš da moliš za snizenje takse, naročito u slučaju, da imaš već takozvani „Fremdenpass“.

Tim pasošom možeš da ostavljaš Nemačku i ne treba ti viza za ponovni ulaz sve dok pasoš važi. U iznimnim slučajevima može prilikom izdavanja pasoša, da se rok ponovnog ulaženja u Nemačku ograničuje na izvesno vreme.

Pasoš te vrste možeš da primiš kod pasoškog ureda opštine u kojoj stanuješ.